

kantáránál fogva vezeti a lovas, kinek baljában hegye alatt szalaggal átkötött lándzsát látunk. Jobbra a ló felett koszorú, fején balra kapocs látszik. Egy másik sirtábla domborműve *Priamust* Achilles előtt ábrázolja, a mint *Hector* fia tetemének kiadatásáért könyörög.

Kuzsinszky B. az építészeti emlékeket egy következő kötetre ígéri. Érdeklődéssel várhatjuk a munka illetően sikerült folytatását s előre is sikert, szerencsét kívánunk további fáradozásaihoz. *Téglás Gábor.*

Berzeviczy Márton erdélyi kancellár.

Irta *Berzeviczy Edmund*. Függelékül a Berzeviczy Mártonra vonatkozó okmányok, közli: *Berzeviczy Egyed*. Különlenyomat a „Századok“ 1898. évi és a „Tört. Tár“ 1899. évi folyamaiból. 75 l.

E munka XVI. századbéli történetünk egyik zajtalan munkálkodó alakjának, Báthory István erdélyi fejedelem és lengyel király kiváló kancellárjának, Berzeviczy Mártonnak hivatali pályáját írja le, melyen Berzeviczy a háromfelé szakadás korának belküzdelsei közt egy hosszú élet fáradhatatlan kitartásával, mint diplomata szolgálta nemzete s fejedelmei érdekeit. Berzeviczy 1538-ban született Kakas-Lomniczon, tehetségei s a kedvező körülmények igen korán a nyilvános pályára szelíték, már 19 éves korában Nádasdy Tamás nádor oldalán működik, mint jegyző. Buzgósága I. Ferdinánd udvarába nyitott neki utat s mint udvarnok elkísérte az uralkodót a Németbirodalomban tett útjában, mely nagy mértékben tágitotta látókörét s e mellett alkalma nyílt megismerkednie Ferdinánd nagy tulajdonaival, mely benyomásairól a király dicsőítésére írt s a szerző művelt szellemét, egyúttal az egész kor viszonyait szépen jellemző emlékbeszédben oly bensőséggel nyilatkozik. Hű szolgálatait az elismerés lépten-nyomon követte; birtokadományokban részesült és hivatalban is emelkedett, 1562-ben kancelláriai jegyző, majd titoknok lett. Miksa 1563. szept. 8-án koronázása alkalmával aranysarkantyús vitézzé üti s nov. 4-én benső udvarnokának nevezi ki. De Ferdinánd halála után, melynek híre Berzeviczyt a londoni udvarban érte, mint a király megbizottját, Miksának a magyarok nemzeti törekvéseivel ellentétben álló kormányában becs- és tettvágyának megfelelő tért nem találva, Forgách Ferencz kancellárral együtt elhagyta az udvart és lemondva a további előléptetések reményéről, Olaszhonba ment, hogy ott a páduai egyetemen a bölcselkedésben s tudósokkal való érintkezésben keressen csalódott lelkének enyhülést. 1572-ben hazatérve Báthory István fejedelem teljesen magyar szellemű udvarába ment, ahol régi főnökének az immár erdélyi kancellárnak Forgách Ferencznek pártfogása alatt fényes pályára talált. 1574-ben már fejedelmi tanácsos volt és fontos diplomáciai szolgálatot teljesített Báthory lengyel királylyá választása érdekében. Buzgóságát a fényes eredmény igazolta s a király érdemei elismeréséül Forgách halála után

erdélyi kancellárrá nevezte ki, mely fontos állásában közvetítő volt a király és erdélyi fejedelemsége közt, ami főként eleinte nem csekély feladat volt, melynek érdekében gyakran látjuk őt Erdélyben megjeleni. 1580-ban Nagy-Bánya átvételére jó, 1581-ben a jezsuitákat ő iktatja a kolozsmonostori apátság birtokába. Báthory szolgálatai jutalmazásául 1577-ben Lengyel-Poroszországban Lisnowo uradalmával ajándékozta meg, a rendek pedig felvették a lengyel nemesség sorába, a mi a stargardi várnagyság és dondaghí báróság elnyerésére nyitott neki utat. Nagyfokú tevékenység közt 1586-ban érte Báthory halála, mely véget vetett erdélyi kancellárságának. Élte végnapjait a stargardi és osieki várnagyi teendők foglalták le, 1596. febr. 16-án bekövetkezett haláláig. Berzeviczy három országra kiható működésének egyes részletei az adatok nagy szétszórtsága miatt ma még fel nem deríthetők, mindemellett a szerzőnek sikerült a rendelkezésére álló kútforrások s a családi levéltár adatai nyomán hű képet adni erről az érdekes és rokonszenves történeti alakról, a ki korának egyik legtanúltabb, legmiveltebb államférfia volt s beesületet hozott a magyar névre a külföld előtt is mindenütt, a merre magas hivatása teljesítésében megfordult s a ki jó magyar maradt akkor is, midőn sorsa idegen országba vezette és tartotta távol hazájától.

Berzeviczy Edmund a rokon érzés meleg szeretetével és jogos büszkeségével, de egyszersmind a hívatott történetíró igazságérzetével és a kor és hőse hűséges jellemzésével igen kedves olvasmánynya tudta tenni Berzeviczy Márton életét, melyet egy másik késői unokavér, *Berzeviczy Egyed* a rá vonatkozó oklevelek közlése által világít meg. *R. M.*

Alvinczi Péter kassai magyar pap élete.

Írta ifjabb *Imre Sándor*. Hódmező-Vásárhely, 1898. 129 l. Ára ?

(*) Az előttünk levő füzet egy fiatal tehetségnek, a kolozsvári egyetem nyugalomba vonult nagynevű tanára unokájának első tanulmánya, melylyel az irodalomtörténet kutatóinak sorába beáll. Az irodalom szeretetét, s története művelését tehát családi hagyományképen örökölte; de a családi hagyományhoz az egyéni hivatást is magával hozta.

Nagy szorgalommal és becsüvgyó törekvéssel vizsgálja át és használja fel az Alvinczi Péter életére és működésére vonatkozó egész irodalmat; sőt maga is Debreczenben, melynek híres iskolájában hőse egykor igazgató volt, s Kassán, a hol egy századnegyednél tovább paposkodott, a gymnasiumi és városi levéltárakban gondos és sikeres kutatást üzött; már fiatalon megérezve és megértve, hogy a tudomány igazi művelése csak a tudomány előrevitelében áll, eredeti kutatás és önálló kritikai taglalás alapján. Ennek a fáradozásának köszönheti, hogy Alvinczi Péter életét néhány új adattal világítja meg, hogy néhány régi adatot tisztáz és megigazít, hogy e kiváló írónk pályáját hívebb képbén, teljesebb leírás-